

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการรับโอนสิทธิเรียกร้องในมูลหนี้ตามคำพิพากษา

เฉลิมพล รัตนานนท์¹

รองศาสตราจารย์พินิจ ทิพย์มณี²

บทคัดย่อ

ในยุคที่รูปแบบการดำเนินธุรกิจสมัยใหม่ สิทธิเรียกร้องในมูลหนี้มีมูลค่ามหาศาล แนวความคิดเกี่ยวกับการโอนสิทธิเรียกร้องในยุคสมัยปัจจุบันมุ่งไปทางการค้า การประกอบธุรกิจซื้อขายหนี้หรือรับโอนสิทธิเรียกร้องเพื่อหวังผลกำไรทางธุรกิจมีมากขึ้น มีการแข่งขันกันสูงในประเทศและต่างประเทศ ด้วยทฤษฎีความยุติธรรม การตีความกฎหมาย และการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจ จึงต้องทันสมัยเท่าทันกับรูปแบบการดำเนินธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและมีความคล่องตัวสูง หลักกฎหมายที่ใช้บังคับกันอยู่ในสากลประเทศ การโอนสิทธิเรียกร้องในมูลหนี้ในปัจจุบันเปลี่ยนไปจากธุรกรรมการโอนสิทธิระหว่างบุคคล เป็นรูปแบบการดำเนินธุรกรรมทางธุรกิจ ตามบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปและเติบโตขึ้น

จากการศึกษาพบว่า ปัญหาการรับโอนสิทธิเรียกร้องในมูลหนี้ตามคำพิพากษาของประเทศไทย เรานั้น ผู้รับโอนไม่สามารถรับโอนสิทธิเรียกร้องในมูลหนี้ตามคำพิพากษาเพื่อไปบังคับชำระหนี้กับลูกหนี้ได้หากไม่มีบทบัญญัติกฎหมายเฉพาะให้สามารถรับโอนสิทธิเรียกร้องในมูลหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งไม่สอดคล้องกับการรับโอนสิทธิเรียกร้องในมูลหนี้ที่ยังไม่มีคำพิพากษาที่สามารถโอนสิทธิเรียกร้องได้โดยชอบด้วยกฎหมายหากมีใ้หนี้ที่ขัดต่อกฎหมาย สภาพแห่งหนี้เปิดช่องให้โอนกันได้ หรือ การที่คู่สัญญา มีข้อกำหนดห้ามโอนไว้ หรือเป็นหนี้ที่เป็นหนี้เฉพาะตัว การตีความของศาลไทยยังคงตีความเคร่งครัด จนเกินไปโดยยึดหลักตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 “ถ้าคู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายแพ้คดี(ลูกหนี้ตามคำพิพากษา)มิได้ปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทั้งหมดหรือบางส่วน คู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะคดี(เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา)ชอบที่จะร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นได้ภายใน 10 ปี นับแต่วันที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งโดยอาศัยตามคำบังคับที่ออกตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น”

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 เพื่อเปิดช่องให้มูลหนี้ตามคำพิพากษาสามารถบังคับคดีได้โดยชอบตามกฎหมาย เพื่อให้

¹ นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ ปรดิพิพนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

² ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

กฎหมายเรื่องการรับโอนสิทธิเรียกร้องในมูลหนี้ทั้งที่ยังไม่มีคำพิพากษาและมูลหนี้ที่มีคำพิพากษาแล้ว สามารถโอนสิทธิเรียกร้องและบังคับคดีได้เพื่อให้สอดคล้องไปในแนวทางตามกฎหมายเดียวกันตามแนวคิด ทฤษฎีการโอนสิทธิเรียกร้องที่มุ่งให้หนี้สามารถบังคับชำระหนี้ได้อย่างสมบูรณ์ อันจะส่งผลให้กลไกทาง ธุรกิจสามารถขับเคลื่อนไปได้อย่างราบรื่น เกิดความเชื่อมั่นของนักลงทุนในการลงทุนทางธุรกิจ

1. บทนำ

การโอนสิทธิเรียกร้องในมูลหนี้ในปัจจุบันเปลี่ยนไปจากธุรกรรมการโอนสิทธิระหว่างบุคคล เป็นรูปแบบการดำเนินธุรกรรมทางธุรกิจตามตัวบทกฎหมาย การตีความและการบังคับใช้กฎหมายในเรื่อง การโอนสิทธิเรียกร้องในมูลหนี้จึงต้องคำนึงถึงบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปนี้ด้วย การศึกษากฎหมายที่จำกัด สิทธิการรับโอนสิทธิเรียกร้องในมูลหนี้ตามคำพิพากษาเพื่อการบังคับคดีจึงต้องศึกษาวิจัยประมวลกฎหมาย แห่งและพาณิชย์ มาตรา 306-313 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271

2. วิวัฒนาการ ประวัติความเป็นมาและแนวความคิด

เพื่อให้การศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการรับโอนสิทธิเรียกร้องในมูลหนี้ให้สามารถเข้าใจได้อย่างถ่องแท้และทราบถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายเรื่องการโอนสิทธิเรียกร้องจึงจำเป็นต้องศึกษาด้านของความหมาย ความเป็นมา ทฤษฎีและการปรับใช้ภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความแพ่งเพื่อให้เกิดความสอดคล้องในการบังคับใช้กฎหมาย

2.1 แนวคิดทฤษฎีที่มาและความหมายของการโอนสิทธิเรียกร้อง

สิทธิเรียกร้องซึ่งเป็นบุคคลสิทธินั้นผู้เป็นเจ้าของสิทธิอาจโอนสิทธิของตนให้บุคคลภายนอกใช้ สิทธินั้นแทนตน อันเป็นการเปลี่ยนมือเจ้าของสิทธิ ซึ่งเรียกทางกฎหมายว่า การโอนสิทธิเรียกร้อง กฎหมาย แห่งและพาณิชย์ไทยได้บัญญัติหลักเกณฑ์ของการโอนไว้ในมาตรา 306-313 โดยบัญญัติในมาตรา 303 ความว่า “สิทธิเรียกร้องนั้นท่านว่าจะพึงโอนกันได้เว้นไว้แต่สภาพแห่งสิทธินั้นเองไม่เปิดช่องให้โอนกันได้” ซึ่งการโอนสิทธิเรียกร้องนี้มีบัญญัติในกฎหมายของประเทศอื่น เช่น อังกฤษ สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส ญี่ปุ่นและเยอรมนีเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะกฎหมายไทยได้นำหลักมาจากกฎหมายญี่ปุ่นและกฎหมายเยอรมัน หลักกฎหมายของประเทศต่างๆ ย่อมแตกต่างกันบ้าง และแนวความคิดเกี่ยวกับการโอนก็แตกต่างกันไปใน แต่ละประเทศ เช่น ฝรั่งเศส และญี่ปุ่น มีความคิดไปในด้านเป็นการขายสินค้าและการหากำไร แต่ แนวความคิดของอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และไทย เป็นไปในทางที่มุ่งให้เป็นประโยชน์แก่เจ้าหนี้ในการได้รับ ชำระหนี้ และลูกหนี้พ้นจากความรับผิดชอบในหนี้้นั้น แต่ในระยะหลังแนวความคิดของการโอนสิทธิเรียกร้อง ของกฎหมายไทยมุ่งไปทางการค้า การโอนเพื่อผลกำไร หรือทางธุรกิจมากยิ่งขึ้น

ที่มาของกฎหมายเกี่ยวกับการโอนสิทธิเรียกร้อง ปรากฏในหลักกฎหมายโรมันโบราณ ที่เรียกว่า “The Procuratio In Remsuam” กษัตริย์จัสติเนียน ห้ามการโอนทรัพย์สินเกี่ยวกับข้อพิพาท (Res Litigiosae) ซึ่งรวมถึง สิทธิในการฟ้องคดีด้วยแนวความคิดเดิมของโรมันจึงเห็นว่าสิทธิเรียกร้องโอนไม่ได้ ต่อมาภายหลัง ได้มีการยอมรับหลักเกี่ยวกับการดำเนินคดี ซึ่งยอมรับการสร้างหลักการดำเนินคดีเรียกว่า “Procurator” ซึ่งทนายมีอำนาจเกี่ยวกับบัญชีการเงิน รวมทั้งสิ่งซึ่งจะได้รับจากลูกหนี้ อำนาจนี้สิ้นสุดเมื่อผู้ให้อำนาจตาย หรือ มีการชำระหนี้ การใช้อำนาจของทนายความเป็นการใช้แทนหรือในนามของเจ้าของสิทธิ ซึ่งสามารถปลงล้างหรือยุติการใช้ได้แต่อำนาจของทนายความเริ่มแน่นอนมั่นคงขึ้นในระยะหลัง เพราะไม่สิ้นสุดแม้เจ้าของสิทธิจะตายและวิธีการโอนสิทธิก่อนที่มีการชำระหนี้ทำโดยการแจ้งไปยังลูกหนี้หรือลูกหนี้รับรองผู้รับโอนมีฐานะเช่นเจ้าหนี้

วิวัฒนาการเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ได้ยอมรับหลักในเรื่องการโอนสิทธิเรียกร้อง โดยกฎหมายแพ่งเยอรมันอนุญาตให้มีการโอนสิทธิเรียกร้องโดยสัญญาโอนสิทธิซึ่งไม่มีแบบ แต่ก็มีสิทธิเรียกร้องตามสัญญาบางอย่างที่ไม่อาจโอนได้เนื่องจากคุณสมบัติเฉพาะตัวลูกหนี้หรือเจ้าหนี้ หลักการโอนสิทธิเริ่มเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางแต่อย่างไรก็ตามการใช้สิทธิเรียกร้องให้ชำระหนี้ไม่อาจทำให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าหนี้ที่แท้จริงได้ หลักการโอนนี้ได้ถูกนำไปใช้ในกฎหมายประกันภัยและกฎหมายพาณิชย์และประเทศต่างๆ ก็ได้รับความคิดนี้ไปใช้ในกฎหมายของตน

ในระบบกฎหมายอังกฤษ นั้น แต่เดิมกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law System) ไม่ยอมรับในการโอนหนี้หรือโอนสิทธิเรียกร้องในสัญญาต่างๆ นอกจากเกี่ยวกับตราสารเปลี่ยนมือหรือสัญญาพิเศษบางอย่างและการโอนสิทธิตามสัญญาประกันชีวิตซึ่งบัญญัติใน The Assurance Act 1867 แต่หลัก Equity ของอังกฤษได้ยอมรับในการโอนสิทธิเรียกร้องในการฟ้องคดีในนามของผู้โอนสิทธิ และการมอบอำนาจให้ทนายดำเนินคดีแทน ดังเช่น ปรากฏในคดีระหว่าง Torkington กับ Magee ในปี 1902 และได้มีการวางหลักกฎหมายเกี่ยวกับ วิธีพิจารณาคดีก็ได้มีบัญญัติเรื่อง การโอนสิทธิเรียกร้องได้ด้วยคือ The Judicature Act 1873 Sect. 25 (6) และต่อมาก็ได้มีการแก้ไข และได้นำหลักการโอนสิทธิเรียกร้องนี้ไปไว้ใน Law of property Act, 1925 Sect. 136 (i) ซึ่งได้ใช้กันมาจนกระทั่งปัจจุบันนี้

ในระบบกฎหมายของสหรัฐอเมริกา ได้รับแนวความคิดนี้มาจากของอังกฤษจึงบัญญัติหลักเรื่องการโอนสิทธิเรียกร้องไว้ใน The Uniform Commercial Code, 1962 Sec. 2-210 ซึ่งใช้อยู่ในปัจจุบันนี้

ในระบบกฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และญี่ปุ่น ก็ได้รับแนวคิดนี้ไปบัญญัติไว้ใน Civil Code ของตน และยังมีผลใช้บังคับอยู่จนกระทั่งปัจจุบันนี้

2.2 แนวคิดทฤษฎีเรื่องกฎหมายลักษณะหนี้

การศึกษาความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของกฎหมายลักษณะหนี้ นั้นจำเป็นต้องเริ่มต้นกล่าวถึงความความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของกฎหมายลักษณะหนี้ในกฎหมายโรมันก่อน เนื่องจากกฎหมายลักษณะ

หนึ่งของกฎหมายในหลายประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่อยู่ในระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร ดังเช่น สาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และสาธารณรัฐอิตาลี ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งของเยอรมัน คือ ที่มาสำคัญของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ฉบับปัจจุบันของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องหนี้ ดังนั้น การศึกษาความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของกฎหมายลักษณะหนี้ของโรมันก็จะเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้เราเข้าใจกฎหมายลักษณะหนี้ของไทยได้ดียิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามเราคงปฏิเสธไม่ได้ว่ากฎหมายเป็นส่วนหนึ่งของพัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของประเทศ ดังนั้นการจะทำความเข้าใจกฎหมายลักษณะหนี้ของไทยให้เหมาะสมกับสังคมไทยก็จำเป็นต้องศึกษาความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของกฎหมายไทยในเรื่องดังกล่าวด้วย

2.3 แนวความคิดพื้นฐานเรื่องหนี้ตามกฎหมายโรมัน

ในสมัยโรมันยุคโบราณนั้นไม่รู้จักหลักเกณฑ์ในเรื่อง “หนี้” เพราะความต้องการของกลุ่มชนดั้งเดิมจะติดอยู่กับที่ดินและทรัพย์สินบางอย่างที่ค่อนข้างจำกัด ระบบกฎหมายเก่าที่สุดของโรมันนั้นไม่รู้จักหลักเกณฑ์เรื่องของสิทธิเรียกร้อง รู้จักแต่เพียงหลัก Mancipium หรือ ที่เรียกว่าหลักอำนาจเหนือหรืออำนาจครอบงำของหัวหน้าครอบครัว (Paterfamilias) ที่มีทั้งต่อบุคคลในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็น ภริยา บุตร หลาน หลาน หรือมีต่อทรัพย์สิน เช่น ทาส

แต่ต่อมา การชำระหนี้จะต้องมีหลักประกันทางข้อเท็จจริงอันจะมีผลต่อเจตนาในการชำระหนี้ของลูกหนี้ให้ต้องชำระหนี้ ซึ่งหลักประกันดังกล่าวอาจเป็นได้ทั้งการส่งมอบทรัพย์สินหรือส่งมอบคนไว้เป็นประกันและทรัพย์สินหรือคนนั้นจะยังอยู่ที่เจ้าหนี้จนกว่าลูกหนี้จะชำระหนี้

ต่อมา เมื่อมีการยืมเงิน การส่งมอบคนหรือทรัพย์สินเป็นประกันหนี้นั้นมีลักษณะเป็นแบบพิธีมากขึ้นอันเป็นการประกันที่มีผลทางกฎหมายด้วยมิใช่มีเฉพาะผลทางข้อเท็จจริงดังเช่นในอดีต ในห้วงเวลาที่มีการเติบโตทางเศรษฐกิจของอาณาจักรโรมัน เกิดรูปแบบใหม่ของหนี้ที่เริ่มแพร่หลายในลักษณะที่เรียกว่า “Obligation” ซึ่งปัจจุบันแปลว่า “หนี้” โดยวิธีการของการก่อความผูกพันนี้ก็คือการก่อหนี้ด้วยการเปล่งวาจาตามต่อด้วยถ้อยคำที่กฎหมายกำหนด โดยการกล่าวถ้อยคำนั้นต้องต่อเนื่องเป็นกรรมวาจาเดียวกันระหว่างเจ้าหนี้ลูกหนี้ก่อความผูกพันเท่านั้น ลูกหนี้จึงยังเป็นอิสระอยู่จนกว่าลูกหนี้จะไม่ชำระหนี้ ก็อาจถูกบังคับต่อเนื้อตัวร่างกายของลูกหนี้ได้ด้วยกระบวนการของการบังคับคดีที่ถึงขั้นอาจบังคับขายลูกหนี้ให้ตกเป็นทาสได้หรืออาจฆ่าลูกหนี้ทิ้งเสียก็ได้ แล้วต่อมายังได้สร้างหลักการใหม่คือหลักความรับผิดชอบของลูกหนี้ด้วยกองทรัพย์สินของตนเอง ส่งผลให้เจ้าหนี้สามารถบังคับชำระหนี้ได้จากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ด้วยกองทรัพย์สินของตนเอง ส่งผลให้เจ้าหนี้สามารถบังคับชำระหนี้ได้จากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ไม่ใช่บังคับต่อเนื้อตัวร่างกายของลูกหนี้อีกต่อไป

ความหมายของ “หนี้” ตามกฎหมายโรมันจึงหมายถึงความผูกพันตามกฎหมายที่ลูกหนี้จำเป็นต้องถูกบังคับให้ชำระหนี้ด้วยทรัพย์สิน

2.4 แนวคิดทฤษฎีความเป็นมาของหนี้ตามกฎหมายไทย

สำหรับ “หนี้” ที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันและบัญญัติไว้ในบรรพ 2 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น ประเทศไทยของเรารับเอาแนวคิดมาจากกฎหมายในยุโรปอันจัดอยู่ในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรหรือที่เรียกว่าประเทศที่มีกฎหมายที่สืบสายมาจากกฎหมายโรมัน โดยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ฉบับปี 2466 ซึ่งได้ยกเลิกไปโดยมิได้ใช้นั้นได้รับความคิดจากประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสซึ่งใช้หลักของสัญญามิได้ใช้หลักของ “นิติกรรม” ได้ให้ความหมายของหนี้ว่า “อันว่าหนี้นั้นโดยนิตินัยเป็นความเกี่ยวพันระหว่างบุคคลเดียวหรือหลายคน ฝ่ายลูกหนี้ จำต้องส่งทรัพย์สินที่ดี หรือทำการหรือเว้นทำการให้แก่บุคคลเดียวหรือหลายคน อีกฝ่ายหนึ่งเรียกว่าเจ้าหนี้” ด้วยเหตุที่หนี้มาจากสัญญา นิยามของหนี้จึงเน้นที่คู่สัญญาว่ามีสองฝ่ายเป็นสำคัญ แต่ต่อมาในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ฉบับปัจจุบันเดินตามแนวของประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันและให้ความสำคัญกับนิติกรรมที่กว้างกว่าสัญญาทำให้การบัญญัติหรือนิยามคำว่า “หนี้” แตกต่างจากประมวลกฎหมายแพ่งฉบับปี 2466 ด้วยอาจมุ่งหมายจะให้รวมส่วนของนิติกรรมด้วย

2.5 แนวคิดและมาตรการทางกฎหมายไทยเกี่ยวกับเรื่องการโอนสิทธิเรียกร้อง

เนื่องจากหนี้คือความผูกพันตามกฎหมายที่ลูกหนี้ต้องชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ ในอดีตตั้งแต่สมัยโรมัน หนี้เป็นความผูกพันเฉพาะตัวระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้เท่านั้นเพราะความผูกพันทางหนี้และการบังคับชำระหนี้บังคับต่อเนื่องตัวร่างกายของลูกหนี้ หน้าที่ในการชำระหนี้ของลูกหนี้จึงจะโอนไปให้บุคคลอื่นไม่ได้ สิทธิในการได้รับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ก็โอนไปยังบุคคลภายนอกไม่ได้เช่นกันไม่ว่าจะเป็นการโอนโดยเจตนาหรือการโอนโดยบทบัญญัติของกฎหมายดังเช่นมรดกก็ตาม แต่ในปัจจุบันหนี้มิได้ผูกพันต่อเนื้อตัวร่างกายของลูกหนี้แต่ผูกพันกับกองทรัพย์สิน การเปลี่ยนตัวเจ้าหนี้ลูกหนี้จึงเกิดได้โดยบทบัญญัติของกฎหมายดังเช่นกรณีของมรดกอันเป็นกรณีการเปลี่ยนตัวเจ้าหนี้ลูกหนี้โดยนิติเหตุ ประกอบกับพัฒนาการของความเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจจึงก่อให้เกิดความจำเป็นในการที่จะเปลี่ยนตัวเจ้าหนี้หรือลูกหนี้โดยอาศัยเจตนาเช่นกัน สำหรับการเปลี่ยนตัวเจ้าหนี้โดยอาศัยเจตนาอาจเกิดจากการโอนสิทธิเรียกร้อง หรือการแปลงหนี้ใหม่ ส่วนการเปลี่ยนตัวเจ้าหนี้โดยบทบัญญัติของกฎหมายอาจเกิดจากการรับช่วงสิทธิ โดยการโอนสิทธิเรียกร้องและการรับช่วงสิทธิจะส่งผลให้บุคคลภายนอกเข้าไปแทนที่เจ้าหนี้เดิมเท่านั้นไม่ส่งผลให้หนี้เดิมระงับไปแต่อย่างใด ในขณะที่การแปลงหนี้ใหม่นั้นจะส่งผลให้หนี้เดิมระงับและเกิดหนี้ใหม่ต่อเจ้าหนี้คนใหม่ส่วนการเปลี่ยนตัวลูกหนี้ซึ่งจะส่งผลให้หนี้นั้นระงับสิ้นไป

3. ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการรับโอนสิทธิเรียกร้องในมูลหนี้ตามคำพิพากษา

3.1 ปัญหาทางกฎหมายการโอนสิทธิเรียกร้องในมูลหนี้ตามคำพิพากษา

3.1.1 วิเคราะห์ปัญหาการตีความและบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการโอนสิทธิเรียกร้องตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

สิทธิเรียกร้องในมูลหนี้โดยทั่วไปนั้นสามารถโอนกันได้ไม่มีข้อจำกัดว่าเป็นสิทธิเรียกร้องตามหนี้ที่ยังไม่มีคำพิพากษาหรือหนี้ที่มีคำพิพากษาแล้ว เว้นไว้แต่สภาพแห่งสิทธินั้นเองจะไม่เปิดช่องให้โอนกันได้ อันได้แก่สิทธิเฉพาะตัว ข้อตกลงห้ามโอนสิทธิเรียกร้อง หรือ สิทธิเรียกร้องที่กฎหมายบัญญัติไว้ โดยเฉพาะในการห้ามโอนสิทธิเรียกร้อง แต่การที่กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งจำกัดสิทธิเรียกร้องที่สามารถบังคับคดีต้องเป็นสิทธิเรียกร้องในมูลหนี้ที่ยังไม่มีคำพิพากษา ปัญหาการรับโอนสิทธิเรียกร้องในมูลหนี้ตามคำพิพากษาจึงไม่สามารถรับโอนเพื่อการบังคับคดีได้

3.1.1.1 ปัญหาการโอนสิทธิเรียกร้องตามสัญญาเช่าซื้อ

สิทธิอันเกิดจากการผิดสัญญาเช่าซื้อ และสัญญาผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญากับผู้เช่าซื้อแล้วได้แก่ ค่าขาดราคา ค่าขาดประโยชน์ นั้น หากยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ผู้มีสิทธิในการได้รับชำระค่าเช่าซื้อหรือค่าเสียหาย ค่าขาดประโยชน์ กฎหมายให้ผู้มีสิทธิดังกล่าวสามารถโอนสิทธิเรียกร้องในมูลหนี้ดังกล่าวได้ แต่เมื่อเป็นมูลหนี้ตามคำพิพากษาหรือคดีถึงที่สุดแล้วผู้มีสิทธิในการได้รับชำระค่าเช่าซื้อหรือค่าเสียหาย ค่าขาดประโยชน์ซึ่งเป็นผู้ที่ชนะคดีตามคำพิพากษาไม่สามารถโอนสิทธิเรียกร้องในมูลหนี้ดังกล่าวได้อีกต่อไป เนื่องจากติดขัดในเรื่องบทบัญญัติของกฎหมายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 “ถ้าคู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายแพ้คดี (ลูกหนี้ตามคำพิพากษา) มิได้ปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทั้งหมดหรือบางส่วน คู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะคดี (เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา) ชอบที่จะร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น ได้ภายใน 10 ปี นับแต่วันที่คำพิพากษาหรือคำสั่ง โดยอาศัยตามคำบังคับที่ออกตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น” การโอนสิทธิเรียกร้องในหนี้ที่เกิดขึ้นตามคำพิพากษาจึงไม่สามารถกระทำได้ ดังนั้น กฎหมายวิธีบัญญัติของกฎหมายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 จึงเป็นปัญหาในการรับโอนสิทธิเรียกร้องในการบังคับคดีตามสิทธิเรียกร้องในสัญญาเช่าซื้อ

3.1.1.2 ปัญหาการโอนสิทธิเรียกร้องกับการสวมสิทธิชั้นบังคับคดี

ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาจะรับรองให้โอนสิทธิเรียกร้องได้แม้เป็นสิทธิเรียกร้องที่เป็นหนี้ตามคำพิพากษาแล้ว แต่ยังไม่อนุญาตให้ผู้รับโอนเข้าบังคับคดีต่อจากเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้ ยกเว้นมีบทบัญญัติของกฎหมายให้สวมสิทธิได้ เช่น พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินฯ พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ฯ พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ไทยฯ หรือ กรณีการขายทรัพย์สินในคดีล้มละลายของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ตามพระราชบัญญัติล้มละลายฯ คำร้องขอสวมสิทธิชั้นบังคับคดีสามารถตีความได้ว่าเป็นคำร้องขอในชั้นบังคับคดี ซึ่งจะเป็นการตีความกฎหมายในทางที่ใช้บังคับได้

แต่ศาลไทยก็มีได้อนุญาตให้ผู้รับโอนสิทธิเรียกร้องเข้าสวมสิทธิบังคับคดีได้ทุกกรณีเว้นแต่การรับโอนจะมีกฎหมายให้สวมสิทธิได้โดยเฉพาะเท่านั้น ปัญหาในการดำเนินคดีเพราะศาลไทยไม่อนุญาตให้ผู้รับโอนนี้ตามคำพิพากษาที่รับโอนสิทธิเรียกร้องและไม่อนุญาตให้สวมสิทธิเข้าบังคับคดีแทนเจ้าหน้าที่เดิมได้หากไม่มีบทบัญญัติกฎหมายบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะให้สวมสิทธิในการบังคับคดีในหนี้ตามคำพิพากษาจึงไม่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงกับยุคธุรกิจการเงินสมัยใหม่ในปัจจุบัน กฎหมายเรื่องการรับโอนหนี้ตามคำพิพากษาจึงไม่มีความแน่นอนในการรับโอนสิทธิเรียกร้อง ทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจรับโอนหนี้เพื่อบังคับคดีไม่กล้าเสี่ยงในการลงทุนทางธุรกิจรับโอนสิทธิเรียกร้องในหนี้ตามคำพิพากษา

3.1.1.3 ปัญหาการโอนสิทธิเรียกร้องที่เป็นหนี้โดยคุณภาพเพื่อนำมาฟ้องร้องบังคับคดี

เมื่อผลของการโอนสิทธิเรียกร้อง คือ สิทธิของผู้โอนเคยมีอยู่อย่างไร ผู้รับโอนก็มีสิทธิอย่างนั้น แต่ยังมีปัญหากรณีโอนสิทธิเรียกร้องในรูปแบบหนี้โดยคุณภาพที่ผู้รับโอนซื้อหนี้มาในราคาถูกลงมากเพื่อนำมาฟ้องร้องบังคับคดี ผู้รับโอนมีสิทธิได้รับหนี้เต็มจำนวนที่ได้รับโอนมาแต่ยังมีกรณีที่ลูกหนี้ยกข้อต่อสู้ว่าผู้รับโอนได้รับโอนหนี้มาในราคาถูกลง การบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้เต็มจำนวนหนี้จึงเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตหรือไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค ปัญหาเรื่องการรับซื้อหนี้มาในราคาถูกลงแต่ผู้รับโอนสิทธิเรียกร้องอาจมีความเสี่ยงสูงจากการบังคับชำระหนี้เป็นเรื่องที่สุ่มเสี่ยงและขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือไม่ นั่นก็เป็นปัญหาเรื่องการรับโอนสิทธิเรียกร้องประกอบกับกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 ได้จำกัดสิทธิของผู้รับโอนที่รับความเสี่ยงในการบังคับคดีและตัดสิทธิผู้รับโอนในการบังคับคดี ยิ่งทำให้การบังคับชำระหนี้ไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้เลยเพราะเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาเท่านั้นที่จะมีสิทธิบังคับคดีได้ตามคำพิพากษา การจำกัดสิทธิในการรับโอนหนี้ตามคำพิพากษาหรือการตีความว่าการรับซื้อหนี้มาในราคาถูกลงเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตหรือไม่เป็นธรรมต่อลูกหนี้ จึงเป็นปัญหาที่ทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจรับซื้อหนี้ตามคำพิพากษามารับความเสี่ยงในการบังคับคดีไม่สามารถเข้ามาบังคับคดีกับลูกหนี้ในหนี้ตามคำพิพากษาได้

3.1.2 วิเคราะห์ปัญหาการโอนสิทธิเรียกร้องสิทธิในการบังคับคดีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และกฎหมายพิเศษ

นอกจากการโอนสิทธิเรียกร้องตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้วยังมีการโอนสิทธิเรียกร้องตามกฎหมายพิเศษ พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ.2541 พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ.2544 พระราชกำหนดการปฏิรูปสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 ดังจะเห็นได้ว่ากฎหมายพิเศษดังกล่าวมีบทบัญญัติไว้เฉพาะในเรื่องการรับโอนหนี้ตามคำพิพากษาหรือมูลหนี้ยังไม่มีคำพิพากษาให้สามารถฟ้องร้องดำเนินคดีและสามารถบังคับคดีได้ตามกฎหมายเฉพาะบัญญัติไว้ ทั้งนี้เจตนารมณ์ของกฎหมายดังกล่าวเพื่อประโยชน์แก่การฟื้นฟูเศรษฐกิจหรือความมั่นคงของประเทสมิให้เกิดสภาพหนี้เสียจนเป็นปัญหาต่อระบบเศรษฐกิจการเงินของประเทศ การโอนสิทธิเรียกร้องทั้งนี้ที่ยังไม่มีคำ

พิพาทหรือหนี้ที่มีคำพิพากษาหรือคำบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้แล้วจึงสามารถโอนให้ผู้รับโอนได้ทุกกรณี เนื่องจากมีกฎหมายพิเศษให้อำนาจในการโอนสิทธิเรียกร้องในหนี้ที่โอนกันได้ไม่ถูกจำกัดสิทธิในการโอน สิทธิเรียกร้องในมูลหนี้ตามคำพิพากษาโดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 ดังมูลหนี้ ทั่วไปที่ไม่มีกฎหมายพิเศษบัญญัติให้กระทำไม่ได้ ปัญหาการรับโอนมูลหนี้ในคำพิพากษาจึงยังก่อให้เกิดหนี้ เสียต่อไปอย่างไม่สิ้นสุดหากไม่มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 ให้เหมาะสม และการออกกฎหมายพิเศษมาบังคับใช้เฉพาะเรื่องจึงอาจไม่เหมาะสมกับธุรกิจการเงินสมัยใหม่ที่มีความ คล่องตัวสูงในการแข่งขันทางธุรกิจ

3.1.3 วิเคราะห์ปัญหาการโอนสิทธิเรียกร้องในมูลหนี้ตามตามสัญญาประนีประนอมยอมความ

เมื่อมีปัญหาหรือข้อจำกัดของบทบัญญัติแห่งกฎหมายเรื่องการบังคับคดีบัญญัติให้เฉพาะคู่ความ หรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะคดี (เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา) มีสิทธิในการบังคับคดีได้เท่านั้นจึงเป็นการบัญญัติ กฎหมายที่ไม่สอดคล้องกับรูปแบบของเศรษฐกิจในยุคปัจจุบันและความเปลี่ยนแปลงไปของสังคมที่มี รูปแบบในทางธุรกิจมากขึ้น ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งปัจจุบันตีความได้ว่า ผู้รับ โอน สิทธิเรียกร้องหลังที่ศาลได้ตัดสินคดีแล้วย่อมต้องถูกต้องห้ามตามกฎหมายที่ดีความเคร่งครัดตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 ทั้งที่หนี้ตามคำพิพากษานั้นถือว่าเป็นหนี้ที่ได้รับการพิจารณา วินิจฉัยโดยศาลแล้ว จึงเป็นหนี้ที่ชอบด้วยกฎหมายอย่างยิ่ง การจำกัดสิทธิมิให้โอนสิทธิเรียกร้องในหนี้ตาม คำพิพากษาหรือหนี้ที่เกิดจากคำพิพากษามาขอมโดยการประนีประนอมยอมความกัน โดยหนี้ดังกล่าวมิได้ เป็นการซื้อขายความซึ่งขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน หากจะเทียบเคียงก็ไม่ แตกต่างกับการโอนสิทธิเรียกร้องทั่วไป กระบวนการการบังคับคดีตามสัญญาดังกล่าวนี้เป็นส่วนหนึ่ง ของระบบการดำเนินธุรกิจในยุคปัจจุบันไปแล้ว หนี้ตามคำพิพากษาจึงเป็นหนี้ที่ถูกต้องด้วยกฎหมายและ เป็นหนี้ที่ไม่ควรถูกจำกัดสิทธิเว้นแต่เป็นเรื่องห้ามโอนหรือเรื่องเฉพาะตัวโดยแท้ ปัญหาการรับโอนหนี้ใน มูลหนี้ตามคำพิพากษาจึงควรปรับปรุงแก้ไขอย่างเหมาะสม

3.2 วิเคราะห์ปัญหาการโอนสิทธิเรียกร้องกับการค้าความ

การกระทำใดที่มีลักษณะที่มีวัตถุประสงค์เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี ของประชาชนนั้น ย่อมไม่อาจอ้างได้ว่าเป็นความพอใจของตน เพราะผลของการกระทำนั้น กระทบกระเทือนถึงประเทศชาติ และประชาชนเป็นส่วนรวม กฎหมายจึงไม่ยอมรับรองให้เกิดผล กฎหมาย ไม่ได้ระบุหรือให้คำนิยามของการกระทำที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ปล่อยให้ศาลเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดเมื่อมีข้อพิพาทมาสู่ศาล ทำให้หลักกฎหมายในเรื่องนี้ค่อนข้างกว้างเพราะขึ้นอยู่กับ การตีความของศาลและอาจเปลี่ยนแปลงได้หากศาลที่วินิจฉัยคดีภายหลังไม่เห็นด้วยและวินิจฉัยไปในทาง ตรงกันข้าม ปัญหาเรื่องการโอนสิทธิเรียกร้องในมูลหนี้ตามคำพิพากษาเมื่อพิจารณาแล้วก็ไม่เข้าข่ายจะเป็น การค้าความแต่อย่างใด ประกอบกับหลักการโอนสิทธิเรียกร้องของระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร และ

ระบบกฎหมายจารีตประเพณี สิทธิเรียกร้องใดๆ ก็ตามที่เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกร้องให้ลูกหนี้ของตนชำระหนี้ ย่อมโอนได้ทั้งสิ้น แต่ก็ต้องอยู่ภายใต้หลักการที่ว่าสิทธิเรียกร้องที่โอนได้นั้นต้องเป็นสิทธิเรียกร้องในหนี้ที่ สมบูรณ์ เนื่องจากหนี้ที่ยังไม่คำพิพากษายังสามารถโอนสิทธิเรียกร้องกันได้โดยชอบด้วยกฎหมายหากมิใช่ หนี้ที่ขัดต่อกฎหมาย สภาพแห่งหนี้เปิดช่องให้โอนกันได้ หรือ การที่คู่สัญญามีข้อกำหนดห้ามโอนไว้ หรือ เป็นหนี้ที่เป็นหนี้เฉพาะตัว ในส่วนของความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีเมื่อพิจารณาหนี้ที่ชอบด้วย กฎหมายตามคำพิพากษาและการโอนสิทธิตามกฎหมายเรื่องการโอนสิทธิเรียกร้องจึงไม่เป็นการโอนหนี้ที่ เป็นการซื้อขายความแต่ประการใด การที่ผู้ทรงสิทธิตามสัญญาโอนสิทธิเรียกร้องซึ่งมีกำลังความสามารถใน การบังคับคดีมากกว่าเจ้าหนี้เดิมรับโอนสิทธิในการบังคับคดีแทนเจ้าหนี้เดิมแต่กฎหมายวิธีพิจารณาความ แพ่ง มาตรา 271 ห้ามผู้รับโอนหนี้ตามคำพิพากษาที่มิใช่เจ้าหนี้หรือคู่ความที่ชนะคดีบังคับคดีจึงเป็น กฎหมายที่จำกัดสิทธิในหนี้ที่ชอบด้วยกฎหมายแล้วซึ่งต้องเป็นเจ้าหนี้หรือคู่ความที่ชนะคดีนั้นเท่านั้นที่จะมี สิทธิบังคับคดีได้ส่งผลให้อาจไม่เกิดการบังคับชำระหนี้เกิดขึ้นตามกฎหมาย

3.3 วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินคดีเกี่ยวกับการรับโอนสิทธิเรียกร้อง

เมื่อมีข้อจำกัดการรับโอนมูลหนี้ตามคำพิพากษาจึงอาจก่อให้เกิดการเล็งกฎหมายโดยการมอบ อำนาจให้ผู้รับโอนมูลหนี้ดำเนินการแทนหรือบังคับคดีแทนทั้งที่ผู้รับมอบอำนาจคือเจ้าหนี้รายใหม่อย่าง แท้จริงของลูกหนี้ได้รับโอนมูลหนี้หรือชื่อหนี้และเสียค่าตอบแทนเพื่อนำมูลหนี้มาบริหารหนี้และอาจไม่รู้ โดยสุจริตว่าหนี้ตามคำพิพากษาที่รับโอนมานั้นไม่สามารถบังคับคดีได้ด้วยตนเองต้องอาศัยสิทธิของเจ้าหนี้ เดิมเท่านั้น จึงเป็นปัญหากับผู้รับโอนหนี้ตามคำพิพากษาในกรณีที่สามารถบังคับคดีได้เงินมาชำระหนี้แล้ว เจ้าหนี้เดิมอาจใช้ช่องทางกฎหมายเรื่องวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 ไม่ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ที่มีสิทธิ โดยแท้จริงและก่อให้เกิดการฟ้องร้องดำเนินคดีต่อไปอีก ปัญหาการรับชื่อหนี้ตามคำพิพากษาในมูลหนี้ ทั่วไปจึงควรแก้ไขให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป

3.4 วิเคราะห์ปัญหาในการโอนสิทธิเรียกร้องตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

สิทธิเรียกร้องนอกจากที่ห้ามโอนนั้นย่อมโอนกันได้ไม่ว่าสิทธิเรียกร้องนั้นจะเป็นหนี้ตามคำ พิพากษาแล้วหรือไม่ก็ตาม และกฎหมายได้กำหนดวิธีการโอนผลแห่งการโอนสิทธิเรียกร้องนี้ไว้แยกเป็น 2 กรณีตามเจ้าหนี้แห่งสิทธินั้น คือ

3.4.1 ปัญหาเรื่องวิธีการโอนสิทธิเรียกร้องในหนี้ที่ต้องชำระแก่เจ้าหนี้โดยเฉพาะเจาะจง

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 306 วรรคแรก บัญญัติว่า “การโอนหนี้อันจะพึงต้อง ชำระแก่เจ้าหนี้คนหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจงนั้น ถ้าไม่ทำเป็นหนังสือ ท่านว่าไม่สมบูรณ์” การทำเป็นหนังสือ นั้น โดยหลักการตามมาตรา 9 นั้น ก็ต้องทำเป็นหนังสือกันระหว่างผู้โอนกับผู้รับโอนและลงลายมือชื่อ ด้วยกันทั้งสองฝ่าย แต่ศาลฎีกาเคยตัดสินว่าถ้ามีการทำหนังสือโอนสิทธิเรียกร้องกันแล้วแม้ผู้โอนลงชื่อฝ่าย เดียวผู้รับโอนไม่ได้ลงชื่อก็ถือได้ว่าเป็นการเพียงพอที่จะถือได้ว่ามีการโอนเป็นหนังสือแล้ว (คำพิพากษาศาล

ฎีกาที่ 4139/2532) แต่ถ้าเพียงผู้โอนหรือผู้รับโอนเพียงฝ่ายเดียวมีหนังสือบอกไปยังลูกหนี้ว่า ได้มีการโอนหนี้กันแล้ว เพียงเท่านี้ยังไม่ถือว่าได้มีการโอนกันเป็นหนังสือ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1802/2518) ปัญหาว่าการโอนสิทธิเรียกร้องต้องทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้โอนและผู้รับโอนด้วยหรือไม่จึงยังเป็นเพียงแนวคำวินิจฉัยของศาล และยังมีความเห็นของนักกฎหมายแยกเป็นสองทางอยู่

3.4.2 ปัญหาว่าใครจะเป็นผู้บอกกล่าวการโอนสิทธิเรียกร้องไปยังลูกหนี้

ความจริงแล้วผู้โอนนั้นอยู่ในฐานะของเจ้าหนี้ที่มีนิติสัมพันธ์กับลูกหนี้ก่อนหรืออาจกล่าวได้ว่า ผู้โอนคือผู้ที่ลูกหนี้รู้ว่า เป็นเจ้าหนี้ที่น่าจะเป็นผู้บอกกล่าวแก่ลูกหนี้ว่าตนได้โอนสิทธิในหนี้รายนี้ให้แก่ผู้รับโอนไปแล้ว ลูกหนี้ก็จะไม่มีความสงสัยอย่างใด ในด้านของผู้รับโอนนั้นลูกหนี้ไม่เคยรู้จักไม่เคยมีนิติสัมพันธ์กันมาก่อน การมาแจ้งกับลูกหนี้ว่าตนได้รับโอนสิทธิในหนี้รายนี้มาจากเจ้าหนี้เดิมแล้ว ให้มาชำระหนี้กับตน ลูกหนี้ก็คงมีความกังขาว่าจะจริงดังที่เขาอ้างหรือไม่ แม้จะมีหลักฐานการโอนเป็นหนังสือลูกหนี้ก็อาจไม่แน่ใจได้ว่าหลักฐานนั้นจะจริงหรือเท็จ หากไม่จริงขึ้นมาแล้วลูกหนี้ไปใช้หนี้ให้ไปหนี้ก็ไม่ระงับ เงินที่ใช้ไปก็จะสูญเปล่า ลูกหนี้ก็ต้องกลับไปถามเจ้าหนี้เดิมของตนเองอยู่ดีว่า ได้มีการโอนสิทธิหรือไม่ แต่ศาลฎีกาได้วินิจฉัยว่า ผู้โอนหรือเจ้าหนี้เดิมก็บอกกล่าวไปยังลูกหนี้ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 315/2494) หรือผู้รับโอนก็มีสิทธิจะบอกกล่าวไปยังลูกหนี้ได้เช่นกัน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 228/2482, 446/2495) แต่ผู้ไม่มีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องเลขย่อมไม่อาจบอกกล่าวได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 315/2494) ถึงจะบอกกล่าวแก่ลูกหนี้ก็ไม่ถือเป็นการบอกกล่าวโดยชอบ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 721/2473) แต่ในกรณีที่ลูกหนี้ให้ความยินยอมด้วยในการโอนก็ไม่มีการผิดที่จะต้องบอกกล่าวอีกแต่อย่างใด ดังนั้นปัญหาเรื่องใครจะเป็นผู้บอกกล่าวการโอนสิทธิเรียกร้องจึงเป็นเพียงแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกาเท่านั้น กฎหมายในเรื่องนี้ยังไม่บัญญัติไว้อย่างชัดเจนถึงหน้าที่ว่าผู้โอนสิทธิเรียกร้องหรือผู้รับโอนสิทธิเรียกร้อง

3.4.3 ปัญหาผู้รับโอนเข้ามาเป็นเจ้าหนี้แทนที่ผู้โอนเดิมแล้วสามารถยกเลิกการโอนสิทธิเรียกร้องได้หรือไม่หากผู้รับโอนไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงระหว่างผู้โอนกับผู้รับโอนหรือไม่ชำระหนี้การซื้อขายมูลหนี้กันตามสัญญาโอนสิทธิเรียกร้อง

ในด้านของผู้โอนเมื่อสิทธิเรียกร้องโอนไปแล้ว ผู้โอนเดิมก็สิ้นสิทธิในหนี้นั้นอีกต่อไป ไม่มีสิทธิที่จะเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ รวมทั้งเจ้าหนี้ของผู้โอนเดิมก็ไม่อาจใช้สิทธิในฐานะที่เป็นสิทธิเรียกร้องของผู้โอนอีกต่อไปด้วย เช่น จำเลยวางเงินประกันการรับเหมาทำการก่อสร้างแล้วโอนสิทธิการรับเงินดังกล่าวแก่ผู้ร้องก่อนแล้ว โจทก์ผู้ชนะคดีจำเลยจึงไม่อาจอายัดสิทธิดังกล่าวได้อีก (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 446/2495) จำเลยทำหนังสือโอนสิทธิในการรับเงินค่าจ้างเหมาให้แก่ผู้ร้องซึ่งเป็นเจ้าหนี้แล้ว สิทธิดังกล่าวตกเป็นของผู้ร้องแล้ว โจทก์ซึ่งเป็นเจ้าหนี้คนอื่นหนึ่งของจำเลย ก็ไม่มีสิทธิขออายัดอีก (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 652/2508) ปัญหาเรื่องผู้โอนสิทธิเรียกร้องต้องการยกเลิกการโอนสิทธิเรียกร้องได้หรือไม่กฎหมายมิได้ระบุไว้โดยชัดแจ้งมีเพียงแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกา

3.4.4 ปัญหาเรื่องการโอนสิทธิเรียกร้อง

ปัญหาเรื่องการโอนสิทธิเรียกร้องนั้นกฎหมายมิได้มีการบังคับให้ต้องส่งมอบเอกสารอันเป็นหลักฐานแห่งหนี้ ดังนั้นการที่กฎหมายมิได้ระบุให้ผู้โอนต้องส่งมอบเอกสารแห่งสิทธิทั้งหมดให้แก่ผู้รับโอนด้วยจึงเป็นประเด็นปัญหาที่สำคัญเนื่องจากเจ้าหนี้เดิมหรือผู้รับโอนอาจมาใช้สิทธิไม่สุจริตเอาแก่ลูกหนี้ อีกทั้งให้อาจมีการชำระหนี้ซ้ำซ้อนกันได้ ปัญหาการส่งมอบเอกสารแห่งหนี้ที่ไม่มีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจนในกฎหมายอาจก่อให้เกิดความปัญหาในการชำระหนี้แก่ลูกหนี้

4. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจึงเห็นได้ว่าบทบัญญัติของกฎหมายกฎหมายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 ที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันยังไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เรื่องการโอนสิทธิเรียกร้อง อีกทั้งไม่สอดคล้องกับรูปแบบของการดำเนินธุรกิจที่พัฒนาไปมาก และมีความคล่องตัวทางการเงินสูง การอาศัยเฉพาะเพียงให้ศาลตีความกฎหมายเพื่อให้เหมาะสมกับธุรกิจการเงินสมัยใหม่นั้นจึงยังไม่มีความชัดเจนเนื่องจากการรับโอนสิทธิเรียกร้องในมูลหนี้ตามคำพิพากษาศาลไทยยังคงตีความโดยเคร่งครัดในบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 การรับโอนสิทธิเรียกร้องในมูลหนี้ตามคำพิพากษาจึงไม่สามารถกระทำได้โดยข้อจำกัดดังกล่าว ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหา ดังต่อไปนี้

4.1 ควรจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมเรื่องการรับโอนสิทธิเรียกร้องในมูลหนี้ตามคำพิพากษา

มูลหนี้ตามคำพิพากษาอันเกิดจากการพิสดำญญาเช่าซื้อ มูลหนี้ที่เป็นหนี้ด้อยคุณภาพเพื่อนำมาฟ้องร้องบังคับคดี หรือ มูลหนี้ที่เจ้าหนี้ใช้สิทธิในการสวมสิทธิชั้นบังคับคดี หรือ มูลหนี้อื่นๆตามคำพิพากษาที่ไม่เข้าลักษณะของมูลหนี้ที่สภาพแห่งสิทธิในตัวเองจะไม่เปิดช่องให้โอนกันได้ หรือมูลหนี้อันเป็นสิทธิเฉพาะตัว หรือมีข้อตกลงห้ามโอนสิทธิเรียกร้อง หรือ สิทธิเรียกร้องที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะในการห้ามโอนสิทธิเรียกร้องให้ไม่สามารถบังคับคดีได้ตามกฎหมาย โดยเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 จากเดิม “ถ้าคู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายแพคดี(ลูกหนี้ตามคำพิพากษา)มิได้ปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทั้งหมดหรือบางส่วน คู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะคดี(เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา) ชอบที่จะร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นได้ภายใน 10 ปี นับแต่วันที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่ง โดยอาศัยตามคำบังคับที่ออกตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น” ให้แก้ไขเปลี่ยนแปลงเป็น

“ถ้าคู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายแพคดี(ลูกหนี้ตามคำพิพากษา)มิได้ปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทั้งหมดหรือบางส่วน คู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะคดี(เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา) หรือผู้รับโอนสิทธิเรียกร้องในมูลหนี้ตามคำพิพากษาเพื่อการบังคับคดี ชอบที่จะร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษา

หรือคำสั่งนั้นได้ภายใน 10 ปี นับแต่วันที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งโดยอาศัยตามคำสั่งที่ออกตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น”

4.2 ควรมีการบัญญัติกฎหมายโดยให้คำนิยามการ โอนสิทธิเรียกร้องในมูลหนี้ตามคำพิพากษา ให้ชัดเจนว่ามูลหนี้ลักษณะใดที่ต้องห้ามโอนหนี้ตามคำพิพากษา หรือ มีลักษณะเป็นการค้าความ เนื่องจากกฎหมายไม่ได้ระบุหรือให้คำนิยามของการกระทำที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนไว้ในบทบัญญัติใดเลย ปล่อยให้ศาลเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดเมื่อมีข้อพิพาทมาสู่ศาล ทำให้หลักกฎหมายในเรื่องนี้ค่อนข้างกว้างเพราะขึ้นอยู่กับกรณีความของศาลและอาจเปลี่ยนแปลงได้หากศาลที่วินิจฉัยคดีภายหลังไม่เห็นด้วยและวินิจฉัยไปในทางตรงกันข้าม ก่อให้เกิดความไม่แน่นอนของกฎหมาย ผู้วิจัยเห็นสมควรแก้ไข ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 วรรคสอง โดยเพิ่มเติมว่า “สิทธิเรียกร้องในมูลหนี้ตามคำพิพากษาเพื่อการบังคับคดี” หมายถึง การโอนสิทธิเรียกร้องที่มีใช้หนี้ที่ขัดต่อกฎหมาย หรือ สภาพแห่งหนี้เปิดช่องให้โอนกันได้ หรือ การที่คู่สัญญาที่มีข้อกำหนดห้ามโอนไว้ หรือเป็นหนี้ที่เป็นหนี้เฉพาะตัว หรือ มูลหนี้ที่มีลักษณะเป็นการค้าความอันก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยหรือขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน อันหมายถึง มูลหนี้อันเกิดจากการกระทำใดอันเป็นการอุบายให้เป็นความ มูลหนี้ซึ่งมีผลกระทบกระเทือนถึงความมั่นคงของรัฐ เศรษฐกิจ ของประเทศ ความสงบสุขในสังคมและหรือความมั่นคงของสถาบันครอบครัว หรือ มูลหนี้ที่ขัดต่อธรรมเนียมประเพณีของสังคม”

4.3 ควรมีการบัญญัติกฎหมายในเรื่องการดำเนินคดีเกี่ยวกับการรับ โอนสิทธิเรียกร้อง เนื่องจากมีข้อจำกัดการรับ โอนมูลหนี้ตามคำพิพากษาจึงอาจก่อให้เกิดการเลี่ยงกฎหมายโดยการมอบอำนาจให้ผู้รับโอนมูลหนี้ดำเนินการแทนหรือบังคับคดีแทนทั้งที่ผู้รับมอบอำนาจคือเจ้าหนี้รายใหม่อย่างแท้จริงของลูกหนี้ได้ซื้อหนี้และเสียค่าตอบแทนเพื่อมาบริหารหนี้และอาจไม่รู้โดยสุจริตว่าหนี้ตามคำพิพากษาที่รับโอนมานั้นไม่สามารถบังคับคดีได้ด้วยตนเองต้องอาศัยสิทธิของเจ้าหนี้เดิมเท่านั้น จึงเป็นปัญหากับผู้รับโอนหนี้ตามคำพิพากษาในกรณีที่สามารถบังคับคดีได้เงินมาชำระหนี้แล้ว เจ้าหนี้เดิมอาจใช้ช่องทางกฎหมายเรื่องวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 ไม่ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ที่มีสิทธิ โดยแท้จริงและก่อให้เกิดการฟ้องร้องดำเนินคดีต่อไปอีก ปัญหาการรับซื้อหนี้ตามคำพิพากษาในมูลหนี้ทั่วไปจึงควรแก้ไขให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป โดยการบัญญัติเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 วรรค สาม “ ห้ามมิให้ผู้รับโอนสิทธิเรียกร้องในมูลหนี้ตามคำพิพากษา เมื่อได้รับการชำระหนี้กับลูกหนี้เต็มจำนวนแล้ว ใช้สิทธิเรียกร้องตามสัญญาโอนสิทธิเรียกร้องในมูลหนี้ตามคำพิพากษาบังคับคดีกับลูกหนี้หรือผู้โอนสิทธิเรียกร้องในมูลหนี้ตามคำพิพากษาอีก”

4.4 ควรมีการแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในเรื่องการโอนสิทธิเรียกร้องให้เหมาะสมเพื่อความชัดเจน ดังประเด็นต่อไปนี้

4.4.1 ในเรื่องของวิธีการโอน ผู้วิจัยเห็นว่าตามบทบัญญัติกฎหมายเดิม การโอนสิทธิเรียกร้องในหนี้ที่ต้องชำระแก่เจ้าหนี้โดยเฉพาะเจาะจงนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 306 วรรคแรก บัญญัติว่า “การโอนหนี้อันจะพึงต้องชำระแก่เจ้าหนี้คนหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจงนั้น ถ้าไม่ทำเป็นหนังสือ ท่านว่าไม่สมบูรณ์” การทำเป็นหนังสือนั้น โดยหลักการตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 9 นั้น ผู้วิจัยเห็นสมควรแก้ไขกฎหมายให้ชัดเจน เพื่อมิให้เกิดปัญหาในการตีความ โดยเห็นสมควรแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 306 วรรคแรก เป็น “การโอนหนี้อันจะพึงต้องชำระแก่เจ้าหนี้คนหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจงนั้น ถ้าไม่ทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อทั้งผู้โอนและผู้รับโอน ท่านว่าไม่สมบูรณ์ อนึ่งการโอนหนี้ที่ท่านว่าจะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ลูกหนี้หรือบุคคลภายนอกได้แต่เมื่อได้บอกกล่าวการโอนไปยังลูกหนี้หรือลูกหนี้จะได้ยินยอมด้วยในการโอนนั้น คำบอกกล่าวหรือความยินยอมเช่นว่านี้ท่านว่าต้องทำเป็นหนังสือ”

4.4.2 ในเรื่องผู้บอกกล่าวการโอนสิทธิเรียกร้องไปยังลูกหนี้ เนื่องจากผู้โอนนั้นอยู่ในฐานะของเจ้าหนี้ที่มีนิติสัมพันธ์กับลูกหนี้อยู่ก่อน และผู้โอนคือผู้ที่ลูกหนี้รู้ว่าเป็นเจ้าหนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรแก้บทบัญญัติของกฎหมายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 306 ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยเห็นสมควรระบุให้ชัดว่าใครคือผู้มีหน้าที่บอกกล่าวการโอนเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในการรับโอนสิทธิเรียกร้อง ลูกหนี้ก็เกิดความเชื่อมั่นว่าเป็นการโอนสิทธิเรียกร้องในมูลหนี้ที่ลูกหนี้นี้มีกับเจ้าหนี้เดิมโดยแท้จริง ผู้วิจัยเห็นสมควรแก้ไข ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 306 วรรคสาม “การโอนสิทธิเรียกร้องตามวรรคหนึ่ง ผู้โอนสิทธิเรียกร้องมีหน้าที่แจ้งการโอนสิทธิเรียกร้องให้ลูกหนี้ทราบถึงการโอนสิทธิเรียกร้องนั้น”

4.4.3 ในเรื่องกรณีที่ผู้รับโอนเข้ามาเป็นเจ้าหนี้แทนที่ผู้โอนเดิมแล้วสามารถยกเลิกการโอนสิทธิเรียกร้องได้หรือไม่หากผู้รับโอนไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงระหว่างผู้โอนกับผู้รับโอนหรือไม่นั้น ผู้วิจัยเห็นสมควรแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 306 วรรคสี่ โดยแก้ไขเป็น “เมื่อสิทธิเรียกร้องโอนไปแล้ว ผู้โอนสิทธิเรียกร้องเดิมย่อมสิ้นสิทธิในหนี้หนี้นั้นอีกต่อไป และไม่มีสิทธิที่จะเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้อีกต่อไป”

4.4.4 ในเรื่องการโอนสิทธิเรียกร้องนั้นกฎหมายมิได้มีการบังคับให้ต้องส่งมอบเอกสารอันเป็นหลักฐานแห่งหนี้ให้กับผู้รับโอน จึงอาจเกิดปัญหาในการนำเอกสารหลักฐานแห่งหนี้มาฟ้องร้องดำเนินคดีกับลูกหนี้ซ้ำซ้อน อาจด้วยความผิดพลาดหรือเจตนาก็ตาม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรแก้ไขกฎหมายเพื่อให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้นและป้องกันการใช้สิทธิเรียกร้องซ้ำซ้อน ผู้วิจัยเห็นสมควรแก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 306 วรรคห้า “เมื่อมีการโอนสิทธิเรียกร้องระหว่างผู้โอนสิทธิเรียกร้องและผู้รับโอนสิทธิเรียกร้องแล้ว ผู้โอนสิทธิเรียกร้องต้องส่งมอบเอกสารแห่งหนี้ในสิทธิเรียกร้องให้แก่ผู้รับโอนเมื่อทำสัญญาโอนสิทธิเรียกร้องต่อกัน”

ดังนั้นหากมีการปรับปรุงกฎหมายเรื่องการรับโอนสิทธิเรียกร้องในมูลหนี้ทั้งที่ยังไม่มีคำพิพากษาและมูลหนี้ที่มีคำพิพากษาแล้วให้สอดคล้องไปในแนวทางตามกฎหมายเดียวกันตามหลักกฎหมายต่างประเทศและกฎหมายระหว่างประเทศเพื่อให้หนี้สามารถบังคับชำระหนี้ได้อย่างสมบูรณ์ อันส่งผลให้กลไกทางธุรกิจสามารถขับเคลื่อนไปได้ เกิดความเชื่อมั่นของนักลงทุนในการลงทุนทางธุรกิจ

บรรณานุกรม

- ไกรวัล ชุ่มวัฒนา.(2528). *ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการโอนสิทธิเรียกร้อง*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เฉลิมชันว์ สุชะปณณพันธ์,*การโอนสิทธิเรียกร้องในทางธุรกิจ ปัญหาในการตีความและบังคับใช้กฎหมาย* . ศนันท์กรณ์ (จำปี) โสตถิพันธุ์, (2555). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะหนี้(ผลแห่งหนี้)* (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน).
- โสภณ รัตนกร.(2553). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หนี้*, พิมพ์ครั้งที่ 10, (กรุงเทพมหานคร : นิติบรรณการ).
- Arangio-ruiz V., *Istituzioni di Diritto Romano* Quattordicesima edizione riveduta ristampata analitica (Giovene : Napoli), 1984
- Giorgianni M, supra note 5, p.83 ss., Torrente A. & Schlesinger P., *Manuale di Diritto Privato* (Giuffre : Milano), 1981
- Rudolf Huebner, *A History of German Private Law*. Rothman Reprint, 1968
- Talamanca M., *Istituzione Di Diritto Romano* (Giuffre : Milano), 1990